

КОВАЛЬ Наталія Андріївна,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
української літератури та компаративістики
Черкаського національного
університету ім. Б. Хмельницького
e-mail: hakunata@gmail.com

УКРАЇНСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК. СПРОБА ПЕРЕКВАЛІФІКАЦІЇ

Михед О. Астра / О. Михед. – Львів: Видавництво Анетти Антоненко, 2015. – 212 с.

Про це не можна мовчати, бо Україна і світ мають знати своїх героїв. Так от. Доки медики з хіміками шукають універсальне, ефективне й безпечне снодійне, українець уже подарував його всім охочим. Найдивовижніше, що людина ця дуже далека від медицини й позиціонує себе як письменник. Отже, якщо вам знайомий стан виснажливого спостереження ночами за тіннями на стелі замість перегляду яскравих снів – маю чудові новини: ваша проблема перестала бути проблемою! Негайно біжіть до книгарні, шукайте там роман Олександра Михеда «Астра» – й можете викинути всі свої настоянки та пігулки, що допомагали заснути. Вони не знадобляться принаймні до того моменту, коли перегорнете останню сторінку цієї книжки. А станеться це не скоро, адже ваші повіки поважчають уже до кінця першої сторінки, максимум – до другої. Тож неповні 209 сторінок закінчаться ой як нескоро.

Якщо ви подумали, що «Астра» – то збірка колискових, то мушу розчарувати. Авторське визначення жанру – психотрилер. Ні-ні, жодної помилки. Ось тут, прямо під назвою, чорним по білому надруковано: «психотрилер». Може, ми з вами досі неправильно розуміли ознаки цього жанру й помилково, наслідуючи неуків-голівудців, вважали, що трилер – це про динаміку, пригоди, жахи? Всесильний Інтернет виявився небагатим на визначення, тому обмежимося найдоступнішим джерелом. Вікісловник послужливо підказує, що психотрилер – це таки справді жанр, для якого «характерний гострий сюжет із психологічним або містичним підґрунтям».

Як може трилер викликати непереборне бажання заснути? Очевидно, це питання обдарованості. Олександр Михед виявив тут неабиякий талант.

Книга нудна. Це ми вже з'ясували. Що можна сказати про неї ще? Сюжет тримається на чесному слові, а не на логіці. З якого дива Віктор Варецький взагалі виявився цікавим керівництву «Астри»? Я вже мовчу про «Великих мерців», які нагадують пародію на образи з фільму жахів «Хижа в лісі».

Та й сама ця потужна організація вийшла дуже дивною. З одного боку, вона нібито досить професійно веде спостереження за Варецьким: «Моя пошта сканувалася. Перевірялися списки френдів у соцмережах і мої лайки на фотографіях колишніх подруг і на фотожабах на владу. Сканувалися мої вподобання на порносайтах.

Сканувалися списки моїх замовлень на «Розетці» й на картці «Новуса». Маршрути прогулянок. Ставлення до релігії. Зневіра в політичних силах. Політика повсякденного існування. (Перепрошую за оффтоп, але що це? – Н. К.) Списки прочитаних книг на ридері. Завантажені фільми на ex.ua. Мій віртуальний портрет».

З іншого боку, абсолютно по-ідіотськи поводяться представники «Астри» на батьківщині головного героя: «Кілька днів тому в селі з'явилася незнайома чорна машина з київськими номерами. Повільний проїзд вулицею та намагання зав'язати розмову з Галчихою, продавчиною магазину «Волошка», відразу ж нашорошили всіх. Особливо маму.

Бо розпитували вони з-поміж іншого і про Варецьких».

Одразу ж автор виправдовує цей відвертий ідіотизм тим, що цього разу «система дала збій», тому «попередній відбір учасників семінару і збирання інформації про них не було проведено таємно». Але збій системи – це коли через непередбачені обставини не спрацьовують перевірені, багато разів до того використовувані методи. Тобто раніше

«Астра» ось так їздила селами в пошуках інформації (якооої? та що ж вони взагалі могли довідатися в цей спосіб?) і залишалася непоміченою? Ну-ну.

Поведінка персонажів дивна не тільки в тому, що стосується роботи в «Астрі», а й у буденних ситуаціях. Наприклад, Варецький згоджується зустрітися з колишньою дівчиною, перед якою він комплексує через те, що «не мужик». «Мої запаси закінчувалися... Але перед Владою я, як завжди, мав стрибнути вище голови». Стрибнути вище голови – це піти в кафе з середнім цінником, при цьому маючи 70 гривень у гаманці, їх не вистачило навіть на глінтвейн. Може, треба було розбігтися перед стрибком?

Головний герой – взагалі оригінальний персонаж. Десь наприкінці книжки це чудо, що каже про себе: «Я давно не ганчірка» – ховається під диваном. Чи то диван на таких високих ніжках, чи персонаж плаский... (До слова, через одну сторінку Варецький оглядає дім, у якому опинився. І – вуаля: «жодних меблів». Схоже, навіть диван випарувався. Отакі метаморфози.)

А ще Влада якось незвично одягається. Чи взувається... Точніше, вона спершу навіщось роззувається прямо в кафе: «Вона зняла чоботи і залізла з ногами на фотель. Спідниця задерлася.

Мене збуджували її маленькі пальці». І саме тут ми довідуємося, що чоботи дівчина носить на голі ноги, без шкарпеток. Бо як інакше можна побачити ці маленькі пальці?

Діалоги. Це окрема тема. Вирізаємо текст поміж репліками й отримуємо напрочуд змістовну розмову:

«– Ну, розповідай. Що нового?..

– Що, нічого нового? – грайливо запитала вона...

– Я бачу, що так і не дочекаюся від тебе новин, – роздратовано завела Влада...

– Вибач, будь ласка. Просто все якось несподівано. І ти така гарна.

Що несподіваного в зустрічі, про яку було заздалегідь домовлено?

Але уривки про рідне село і Владу – то лише незначні епізоди, основа книжки – це знайомство Варецького з діяльністю потужної майже таємної організації «Астра». Тієї, що, організовуючи семінари, часом створює «умови, за яких учасники спеціальних семінарів добираються до пункту призначення у незнайомій країні, без мови, без підказок. Все заради спільності. Єднання. Минулого разу це була точка на Північному полюсі». Ну що тут скажеш? Пощастило Варецькому: цього разу маршрут настільки спростився, що дістатися треба було лише до забитого села на Львівщині.

Кількадесят сторінок опису самого семінару – те ще випробування. Навіть для людей, які страждають на безсоння, це занадто. Персонажі довго й нудно обговорюють прочитані книги чи шматки з них. І книги неабиякі: «Політика» Аристотеля, «Точний виклад православної віри» Іоанна Дамаскіна, «Левіафан» Томаса Гоббса, «Походження людини і статевий відбір» Чарлза Дарвіна, «Конституція» Пилипа Орлика... Дуууже динамічна частина книги, якраз ідеальна для обраного жанру (ні).

І ось учасники семінару обговорюють ці праці, порушують серйозні теми, висловлюють свої судження. Чи має це якийсь сенс? «Вміння домовитися, піти на компроміс заради спільного блага – ще один ключовий мотив Семінару... Кількість компромісів, прийнятих упродовж того безконечного тижня (тих безконечних сторінок, сказала б я – Н. К.), перекивала всі інші рішення, що приймалися до і після цього». Господи, які рішення, які компроміси? Ці персонажі просто говорять, більше нічого. Та ще й страшенно нецікаво.

Але якщо спробувати побути тим, хто бачить склянку наполовину повною, то можна припустити, що книга стане у пригоді людям, які пропустили курси політології та філософії. Ні, знань у цих сферах вона нітрохи не додасть, але якщо напружитися й запам'ятати кілька численних цитат і переказів названих праць, то можна хизуватися ними в інтелігентному товаристві.

Якщо ви дісталися крізь увесь цей мул до «Антигони» Софокла і її постановки учасниками семінару, то ви вже мій герой і можете собі дозволити невеличку слабкість.

Раджу прогорнути кілька наступних сторінок, бо письменник, здається, вирішив для збільшення обсягу книжки просто втиснути туди чужу п'єсу...

Пригадую зустріч із Олександром Михедом, коли він приїздив у наше місто з презентацією. І те, як захоплено й гордо розповідав він про створення обкладинки свого «Понтиїзму», про те, як робили грим і фотографували загримовану руку. Прикро, що над обкладинкою робота ведеться значно ретельніше, ніж над самим текстом. А може, авторові варто все ж податись у дизайнери чи фотографи? Ну це на той випадок, якщо спільнота лікарів його не визнає.

KOVAL Natalia Andriyvna,
Candidate of Philology, Associate Professor
Ukrainian Literature and Comparative Studies
Cherkasy national
university them B. Khmelnytsky
e-mail: hakunata@gmail.com

Одержано редакцією – 24.09.2017
Прийнято до публікації – 4.10.2017

КЛИМЕНКО (СИНЬООК) Ганна Андріївна,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
української літератури та компаративістики
Черкаського національного
університету ім. Б. Хмельницького
e-mail: anna.syniook@gmail.com

ПРО ЛЮБОВ, ЩО НЕ ЗНАЄ ОБМЕЖЕНЬ ФОРМИ...

Калитко К. Земля Загублених, або Маленькі страшні казки : оповідання / Катерина Калитко. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2017. – 224 с.

“Земля утворюється з любові...”
(з оповідання “Вера і Флора”)

Про те, що це видання Катерини Калитко обрано Книгою року ВВС-2017, я дізналася одного грудневого вечора, коли вже дочитувала останні сторінки. Попри дещо моторошну й песимістичну назву “Земля Загублених...”, усі 9 вміщених тут оповідань допомагають читачам не втратитися, а навпаки здобутися, знайтися, довершитися, пізнати істину Любові... Звідси – й логічність автографа, що на моєму примірнику: “Світлого світу й ласкавого сонця над землею...”

Проза Катерини Калитко оприявнює синтез реального/ірреального, дійсного/міфологічного, свідомого/позасвідомого, логічного/алогічного, сучасного/історичного, локального/космічного, язичницького/християнського, східного/західного хронотопів. Ба навіть розсуває межі означених світів. Щодо жанрової специфіки, то кожне з оповідань, спираючись на назву книги, позиціоноване казкою. Разом із тим, вважати всі твори власне прозою у традиційному сенсі не доводиться, бо йдеться радше про сплав прози й поезії. Сюжетність єднається з глибинним та оригінальним метафоричним мисленням, багатою тропікою; це та інше допомагають досить лаконічних за обсягом текстах вмістити масштабне та глибинне. Зрештою, темпоральних та просторових маркерів авторка либонь навмисно уникає – звідси універсальність і абсолютність, непроминальність і циклічність, актуальність і позачасовість пам’ятно-зболеного позанаціонального, колективного несвідомого.